31 Μαρτίου 2018

Το BBC βρήκε την ελληνική λέξη που δεν μεταφράζεται

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Η ελληνική γλώσσα φημίζεται για τη σύνθετη συντακτική δομή της, αλλά και για το πλούσιο λεξιλόγιό της.

Το «φιλότιμο» είναι μία από τις λέξεις που αποδεικνύουν ότι η ελληνική γλώσσα είναι τόσο μοναδική, που πολλές φορές τείνει να γίνει μέχρι και αμετάφραστη.

Η επίσημη -αλλά παράλληλα ανεπαρκής- μετάφραση της λέξης είναι «η αγάπη για την τιμή». Παρότι αυτός ο ορισμός δίνει μια κατεύθυνση σε κάποιον ξένο

προκειμένου να καταλάβει τη σημασία της λέξης, δεν περικλείει επακριβώς όλο το νόημά της.

Το BBC έκανε ένα μεγάλο αφιέρωμα στη ρίζα και στη σημασία αυτής της λέξης και υπογράμμισε τα συμπεράσματα που οι υπόλοιποι μπορούν να βγάλουν ακούγοντας ντόπιους Έλληνες να περιγράφουν τι σημαίνει η λέξη «φιλότιμο» για τους ίδιους.

Το ενδιαφέρον της υπόθεσης έγκειται στο γεγονός ότι οι περισσότεροι Έλληνες που ρωτήθηκαν έδωσαν μια εντελώς δική τους ερμηνεία στη λέξη. Πράγμα που σηματοδοτεί το πολυδιάστατο νόημα του «φιλότιμου».

Η Πηνελόπη Καλαφάτη είπε πως το φιλότιμο είναι «να κάνεις το σωστό», ενώ ο Νικόλας Παπανικολάου εξήγησε ότι γι' αυτόν σημαίνει «να αγαπάς και να τιμάς τον Θεό και την κοινωνία».

Ο ηθοποιός Κωστής Θωμόπουλος όρισε το φιλότιμο ως μια «προσπάθεια προς την τελειότητα», ενώ η Τατιάνα Παπαδοπούλου είπε πως είναι «να βγεις από τη ζώνη ασφαλείας και άνεσης και να βοηθήσεις κάποιον που το έχει ανάγκη».

Όπως είναι κατανοητό, είναι εμφανές ότι όχι μόνο η λέξη παραμένει αμετάφραστη προς τις ξένες γλώσσες, αλλά ακόμη και οι ίδιοι οι Έλληνες δυσκολεύονται να συμφωνήσουν σε έναν ενιαίο ορισμό.

«Η μυθολογία που συνοδεύει αυτή την αόριστη έννοια δεν έχει προηγούμενο. Πράγματι, η λέξη είναι αδύνατο να μεταφραστεί με ακρίβεια σε οποιαδήποτε γλώσσα», εξηγεί ο Βασίλειος Π. Βερτουδάκης, λέκτορας της Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Και συμπληρώνει: «Πάντως, το φιλότιμο αποτελεί δομικό στοιχείο της ελληνικής ιδιοσυγκρασίας, ειδικά αν συμμεριστούμε τη στάση της Ελλάδας σε σχέση με αυτό που αποκαλούμε Δύση».

Ο κ. Βερτουδάκης προσπάθησε να διεισδύσει πιο βαθιά στη γλωσσολογική προέλευση της αμφιλεγόμενης αυτής λέξης και είπε πως προέρχεται από την αρχαία ελληνική λέξη «φιλοτιμία» και ότι η πρώτη της γραπτή αναφορά μπορεί να βρεθεί στα γραπτά του λυρικού ποιητή Πίνδαρου.

Ο φιλόλογος εξηγεί πως με τα χρόνια η λέξη άλλαξε τον τρόπο με τον οποίο οι περισσότεροι άνθρωποι την εκλάμβαναν και σημειώνει πως κάπου κατά τον 15ο αιώνα μ.Χ. η έννοια αναζωογονήθηκε και απέκτησε μεγάλη σημασία, καθώς οι Οθωμανοί είχαν αποκόψει τους Έλληνες από την επικοινωνία που έως τότε είχαν με τη Δύση.

«Οι υποταγμένοι Έλληνες άρχισαν να δίνουν μεγαλύτερη βαρύτητα σε έννοιες όπως αυτή της υπερηφάνειας, της τοπικής κοινότητας και των διαπροσωπικών σχέσεων. Αντί να αναπτύξουν μια θεσμική συνείδηση όπως συνέβη στη δυτική Ευρώπη, οι ελληνικές κοινότητες διαποτίστηκαν από το φιλότιμο, το οποίο δεν ήρθε ως αποτέλεσμα του νόμου ή της λογικής, αλλά από το έντονο συναίσθημα και ως έναν βαθμό από την οικειότητα».

Ο Γερμανός Andreas Deffner με τη σειρά του λέει με λυρικό τρόπο πως το φιλότιμο έτσι όπως αυτός το εκλαμβάνεται είναι «δυο-τρεις θετικές σκέψεις, ένα λίτρο όρεξη για ζωή, 500 γραμμάρια φιλοξενίας, 10 σταγόνες συμπάθειας, μια ουγκιά υπερηφάνειας, αξιοπρέπεια και η εσωτερική μας φωνή».

Πηγή: iefimerida.gr